

Nr 266.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till förberedande arbeten å vissa staten tillhöriga torvmosar; given Stockholms slott den 10 maj 1940.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Fritiof Domö.

Utdrag av protokollet över handelsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 10 maj 1940.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anför chefen för handelsdepartementet, statsrådet Domö:

Med bifall till Kungl. Maj:ts förslag i propositionen nr 71 till 1939 års urtima riksdag anvisade riksdagen till Teckning av aktier i Aktiebolaget Svensk Torvförädling m. m. å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1939/40 såsom kapitalinvestering i fonden för statens aktier ett reservationsanslag av 5,000,000 kronor (r. skr. nr 85). Genom beslut den 22 december 1939 har Kungl. Maj:t anbefallt statskontoret att av anslaget till teckning av aktier i bolaget utbetala ett belopp av 3,999,500 kronor. Bolaget, vars sammanlagda aktiekapital utgör 4,000,000 kronor, har till föremål

att i första hand i anslutning till torvmossen Store Mosse i N. Mellby och Häglinge socknar av Kristianstads län idka verksamhet för utvinning och förädling av torv jämte annan därmed förenlig verksamhet av teknisk, industriell eller kommersiell art.

I skrivelse den 19 april 1940 har nu *statens industrikommission* hemställt, att ett belopp av 1,000,000 kronor måtte ställas till Aktiebolaget Svensk Torvförädling's förfogande att efter industrikommissionens bestämmande användas för bestridande av kostnaderna för förberedelsearbeten å vissa staten tillhöriga torvmossar.

Till stöd för sin framställning har kommissionen anfört följande:

Den senaste tidens utrikespolitiska händelser hade aktualiserat möjligheten av att vårt land under en längre period kunde helt undandragas tillförseln av fossilt bränsle. Det vore därför av största vikt, att sådana åtgärder snarast vidtoges, som kunde bereda möjlighet att vid behov intensivare utnyttja vissa torvtillgångar inom landet.

Kommissionen ansåge, att staten i nuvarande läge måste sörja för en planering för utnyttjande av de avsevärda torvtillgångar, som befunnit sig i statens ägo. Kommissionen hade genom verkställande direktören i Aktiebolaget Svensk Torvförädling låtit verkställa förberedande undersökningar i detta syfte, vilkas resultat framginge av vid kommissionens skrivelse fogad P. M.

De av staten ägda mossarna inom Götaland, som till en början lämpligen kunde utnyttjas för torvtäkt enligt moderna metoder, vore till antalet nio och beräknades kunna avkasta omkring 550,000 ton frästorv, i värmevärde svarande mot 200,000 ton stenkol.

Kommissionen kunde för dagen ej ingå på frågan om de ekonomiska former, under vilka tillgodogörandet av dessa torvtillgångar lämpligen borde ske. Däremot ville kommissionen rekommendera, att statsmedel redan nu ställdes till förfogande för de förberedande arbeten, som i år måste utföras för att torvförädling skulle kunna äga rum sommaren 1941. Dessa arbeten, som bestode i röjning, dikning och djupplöjning av mossarna, hade av utredningsmannen beräknats draga en kostnad av omkring 630,000 kronor, i vilket belopp inginge även kostnader för inköp av de för nämnda arbeten nödiga maskinerna. Med hänsyn till att även andra statsägda mossar kunde komma i fråga, torde detta belopp böra höjas till 1,000,000 kronor. Aktiebolaget Svensk Torvförädling hade förklarat sig villigt att biträda vid förberedelsearbetena samt anskaffa härför nödiga maskiner under förutsättning, att statsverket åtog sig därmed förenade kostnader.

De i kommissionens skrivelse åsyftade, av staten ägda nio torvmossarna i Götaland äro enligt den vid kommissionens skrivelse fogade P. M. följande:

	Areal hektar	Djup meter
Yllevadsmossen	335	4.04
Förarpsmossen	350	3.40
Blängsmossen	387	3.80
Jonstorpsmossen	112	3.30
Laggemossen	114	3.30
Ekelundsmossen	44	2.80
Stängesmossen	135	3.00
Forellmossen	115	3.15
Hästhagen	c:a 200	

För närmare kännedom om innehållet i oförmälda P. M. tillåter jag mig att hänvisa till densamma.

Över industrikommissionens framställning har kommerskollegium efter hörande av styrelsen för Aktiebolaget Svensk Torvförädling avgivit infordrat utlåtande.

Aktiebolaget Svensk Torvförädling har förklarat sig berett att åtaga sig utförandet av de ifrågasatta förberedande arbetena å torvmossarna för statens räkning.

Kommerskollegium har tillstyrkt anvisande av det av industrikommissionen föreslagna anslaget å 1,000,000 kronor samt vidare anfört följande:

Kommerskollegium anslöte sig till den uppfattningen, att i ett sådant läge som det nu rådande, då tillförseln av fossilt bränsle från utlandet vore starkt hämmad, nyttiggörandet av det bränslefförråd, som funnes i våra torvmossar, vore en angelägenhet, som borde av statsmakterna befordras. Då staten ägde lämpligt belägna mossar med betydande tillgångar av god brännertorv, syntes några bland dessa böra i första hand utväljas för att iordningställas för torvtäkt.

Av de föreslagna mossarna hade några tidigare varit dikade, men dikena vore säkerligen i behov av upprensning för att mossen skulle kunna bearbetas. För de icke tidigare dikade mossarna vore behovet av förberedande arbeten för mossens torrläggning av än större betydelse.

De nu i första hand ifrågasatta arbetena med utdikning och planering av ett antal staten tillhöriga mossar ansåge sig kollegium kunna oreserverat tillstyrka. Genom utförandet av detta arbete bleve mossarna iordningställda för beredning av frästörv eller maskintorv. Valet mellan dessa båda metoder borde anstå till dess resultatet av tillämpningen av den förra metoden på Store Mosse utvisat, att denna metod vore att föredraga. Vid val av metod för mossarnas tillgodogörande torde hänsyn även behöva tagas till möjligheten att anskaffa de för den ena eller andra metoden erforderliga maskinerna.

I nuvarande läge är det av yttersta vikt att åtgärder i möjligaste mån vidtagas för tillvaratagande av de bränsletillgångar, som finnas inom landet. Genom framställning av fast bränsle ur torvmossarna kan ett värdefullt tillskott i vår bränsleförsörjning erhållas. Ett led i strävandena på detta område utgör anvisandet av förenämnda anslag å 5,000,000 kronor för torvförädling vid den staten tillhöriga torvmossen Store Mosse. Med hänsyn till den försämrade situation, som sedermera inträtt beträffande importen av bränslen, lärer det få anses synnerligen motiverat, att förberedande åtgärder vidtagas för igångsättande snarast möjligt av torvutvinning från ytterligare ett antal staten tillhöriga mossar. Jag tillstyrker att framställning avlättes till riksdagen om medelsanvisning för ifrågavarande ändamål i enlighet med industrikommissionens förslag. Av mossarna tillhör Hästhagens torvmosse statens järnvägars fond; till den del de övriga mossarna tillhöra staten ingå de i statens domäners fond. Den förstnämnda mossen torde böra överföras till domänsfonden. Under sådana förhållanden lärer det för nu ifrågavarande anläggningsverksamhet erforderliga anslaget, 1,000,000

*Departements-
chefen.*

kronor, böra uppföras å kapitalbudgeten under rubrik »Statens affärsverksfonder. E. Domänverket». Anslaget bör i mån av behov utbetalas till Aktiebolaget Svensk Torvförädling, som bör hava att efter industrikommissionens bestämmande använda anslaget för det avsedda ändamålet. Till frågan om förräntning och eventuell amortering av denna investering kan ställning tagas först efter utredning av de ekonomiska former, under vilka tillgodogörandet av dessa torvtillgångar lämpligen bör ske.

Med avseende å vad kommerskollegium anfört i fråga om valet av den metod — frästorvsbrytning eller maskintorvsbrytning — som efter slutförandet av de förberedande arbetena å mossarna bör komma till användning, delar jag kollegii uppfattning, att ställningstagande till detta spörsmål bör anstå i avvaktan på resultaten vid Store Mosse.

Under åberopande av vad sålunda anförts och under framhållande av att proposition i ärendet torde jämlikt § 54 riksdagsordningen kunna avlåtas utan hinder av att den för propositioners avlämnande till riksdagen i allmänhet stadgade tid gått till ända, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Förberedande arbeten å vissa staten tillhöriga torvmossar* för budgetåret 1940/41 å kapitalbudgeten, under rubriken Statens affärsverksfonder. E. Domänverket, anvisa ett *reservationsanslag* av 1,000,000 kronor.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Maj:t Konungen bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Sven Persson.